

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה : בגרות לבתי ספר על יסודיים
מועד הבחינה : קיץ נבצרים תשפ"א, 2021
מספר השאלון : 006282
נספח : דפים ממסכת בבא מציעא

תלמוד

מסכת בבא מציעא

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעה וחצי

ב. מבנה השאלון ומפתח הערכה :

בשאלון זה פרק אחד - (20x5) — 100 נקודות

סה"כ - 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין

ד. הוראות מיוחדות : אין

בהצלחה !

השאלות

ענה על חמש מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 20 נקודות)

1. אבידות

א. עיין בדברי הרב שמואל וואזנר וענה על השאלות שאחריהם.

ומה שמסתפק, דמה שעושים במוסד שנשארים ספרים וכדומה, ... וכנראה שכל מי שעוזב ספריו וחפציו במוסד שרבים שכיחי ויודע שיד הכל ממשמשים בהם בפרט בין ילדים שאין יודעים הלכה, הרי זה כעין אבידה מדעת. ודרכי להורות בזה שיכתבו במקום גלוי שלפי תקנת המוסד כל מי שלא יבוא לקחת חפציו עד חצי שנה או שנה אין המוסד אחראי עליו, ומכאן ואילך משתמשים בהם כרצונם, ובפרט בזמן הזה דידיים מוכיחות שאין בני אדם מקפידים על ממונם בדברים כאלה... והנסיון העיד שכל מי שלא בא בזמן קצר, שוב אינו בא לעולם והפקיר חפציו מדעת. (הרב שמואל וואזנר, שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן ריח)

(1) הסבר את הפתרון שמציע הרב וואזנר בנוגע לחפצים שהושארו במוסד?

(2) הסבר בלשונך את הנימוקים שכותב הרב וואזנר להתיר להשתמש בחפצים שהושארו.

(8 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב משה פיינשטיין וענה על השאלות שאחריהם

הנה בענין נתינת מודעות להשבת אבידה, מספיק שישים במקומות ציבוריים כגון בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמקומות אחרים שרבים מצויין שם, כגון אצל המעליות של בתים גדולים, כמו שבזמן המקדש היה מכריז בג' רגלים בירושלים, כדאיתא בב"מ [כ"ח ע"ב]. אף שאי אפשר שהכל ישמעו, סומכין על כך שכל מי שאבד לו אבידה יבוא לשמוע, וגם "חברא חברא אית ליה" ... אבל אין מטריחין את המוצא יותר מלהכריז במקומות שרבים מצויים. ובעיתונים שידוע שקוראין אותם, גם שהוא דבר טוב להכריז שם, מיהו אינו מחוייב להוציא הוצאות ולחייב את המאבד לשלמו, וגם יכול המאבד לטעון כי אף על ידי המודעות האחרות היה יודע מי מצא אבידתו.

(הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן מה)

(1) על פי הרב פיינשטיין, היכן צריך ומספיק לתלות מודעות על אבידה בזמננו, והסבר על מה הוא ביסס את פסיקתו?

(2) מה הבעיה שיש בפסיקה שציינת בסעיף (1), ומה היא תשובתו של הרב פיינשטיין לכך.

(3) על פי הרב פיינשטיין, מדוע אין צורך לפרסם מודעות בכל העיתונים?

(12 נקודות)

2. השבת אבידה ; פריקה וטעינה

א. (1) "... תשיבם אין לי אלא לביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ה"ד אי דמינטרא - פשיטא, אי דלא מינטרא - אמאי?"

הסבר בלשונך את קושית הגמרא "אי דמינטרא פשיטא אי דלא מינטרא - אמאי?"

(2) "וכדברי אלעזר דאמר הכל צריכים דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה..."

הסבר את הדין: "הכל צריכים דעת בעלים", בתשובתך הסבר למי מתייחסת המילה "הכל" ומה הכוונה בביטוי "דעת בעלים".

(8 נקודות)

ב. (1) על פי הגמרא מדוע צריך לכתוב בתורה גם פריקה וגם טעינה?

(2) "ולר"ש דאמר אף טעינה בחינם מאי איכא למימר לר"ש לא מסיימי קראי" – הסבר את הקושיה על ר"ש ואת

התירוץ. בתשובתך הסבר את הביטוי "לא מסיימי קראי".

(12 נקודות)

3. צער בעלי חיים

א. "אמר רבא מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים דאורייתא"

(1) מי הם השנים עליהם מדובר ואיך לומד רבא מדבריהם שצער בעלי חיים דאורייתא?

(2) הסבר את קושיית תוספות על דין צער בעלי חיים דאורייתא, ואת שני התירוצים של התוספות.

(9 נקודות)

ב. כתוב שלושה מקרים שבהם על פי הגמרא אדם פטור לטעון, והסבר את הטעם או המקור לכל אחד מהפטורים שהבאת.

(6 נקודות)

ג. הגמרא אומרת "לעולם רבי יוסי הגלילי היא ובטעינה סבר לה כרבנן"

(1) לאיזו דעה של רבי יוסי הגלילי מתייחסת הגמרא בציטוט זה?

(2) במה מסכים רבי יוסי הגלילי לחכמים בנוגע לטעינה?

(5 נקודות)

4. כבוד אביו וכבוד רבו

א. (1) תוספות שואל מה יהיה דין הקדימה במקרה של אבדתו ואבדת רבו וכבוד אביו. הסבר את הספק של תוספות.
(2) מהי הכרעת תוספות בספק זה והסבר את הנימוק.
(7 נקודות)

ב. "אפס כי לא יהיה בך אביון.. ואמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו בך סוף בא לידי בך"
הסבר את דברי רב יהודה אמר רב שבציטוט. בתשובתך הסבר למה מתייחסת המילה "כך" שמופיעה בפעם הראשונה, ולמה מתייחסת המילה "כך" שמופיעה בפעם השנייה.
(5 נקודות)

ג. (1) "ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה". הסבר את הביטוי "הלכה כסתם משנה".
(2) על פי רש"י, מהי ה"גמרא" שעליה מדברת הגמרא?
(3) הגמרא הקשתה סתירה בין המאמר "גמרא אין לך מידה גדולה מזו" לבין המאמר "ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא"
הסבר את תשובת הגמרא לסתירה זו.
(8 נקודות)

5. שילם ולא רצה להשבע

א. (1) מה יהיה הדין במקרה של "שואל שאמר הריני משלם" ומדוע? ענה על פי שתי הלשונות בדברי רב פפא ועל פי רב זביד.
(2) "תניא כוותיה דרב זביד" – הסבר את ההוכחה מהברייתא לדברי רב זביד
(10 נקודות)

ב. (1) "ללישנא קמא דרב פפא ודאי לא הוי תיובתא" – מדוע היינו יכולים לחשוב שתהיה תיובתא מהברייתא על לישנא קמא דרב פפא, ומדוע בכל זאת זה לא קשה? ענה על פי רש"י.
(2) "ללישנא בתרא לימא תהוי תיובתא" – הסבר את תירוץ הגמרא על הברייתא כך שלא תהיה קושיה ללישנא בתרא של רב פפא.
(7 נקודות)

ג. "שיילינהו לתנאי דבי רבי חייא ודבי רבי אושעיא" – מדוע שאלו דוקא אותם? היעזר ברש"י.
(3 נקודות)

6. תנורו של עכנאי

א. עיין בדברי הגר"א שלפניך וענה על השאלה שאחריהם.

אחר כך בא אליהם בטענה שיש לו עוד סגולה שלישית, דהיינו רוב השקידה שאמרו (עירובין כא ע"ב-כב ע"א): "במי אתה מוצא? במי שמשכים ומעריב עליהם בבית המדרש", והביא להם מכותלי בית המדרש שהם יעידו בו ששקד עליהם, על דרך המקרא: "אבן מקיר תזעק" (חבקוק ב, יא), שהפליג בשקידה הרבה מאד. ועם כל זה לא סמכו עליו. על פי הגר"א כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקתו מכותלי בית המדרש?

(3 נקודות)

ב. עיין בהמשך דברי הגר"א וענה על השאלות שאחריהם.

חזר ואמר בת קול מן השמים יוכיח, ורבי יהושע אמר לא בשמים היא ואין משגיחין בבת קול. יבואר על פי המדרש (בראשית רבה ח, ה)

אמר רבי סימון: בשעה שבא הקדוש ברוך הוא לברוא את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים וחבורות. מהם אומרים: יִבְרָא, ומהם אומרים: אֵל יִבְרָא. הדא הוא דכתיב: "חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו" (תהילים פה, יא). חסד אומר: יברא, שהוא גומל חסדים, אמת אומר: אל יברא, שכולו שקרים. צדק אומר: יברא, שהוא עושה צדקות, שלום אומר: אל יברא, דכוליה קטטה. מה עשה הקדוש ברוך הוא? נטל אמת והשליכה לארץ. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: ריבון העולמים מה אתה מבזה אלטיכסייה [=חֹתָם] שלך? תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב: "אמת מארץ תצמח" (תהילים פה, יב).

והכוונה כך הוא דאמת אמר אל יברא מפני השקרים, רצה לומר מפני שהאמת צולל בין אלפים מבוכות וספקות ואי אפשר לבני אדם לקלוע בשכלם אל נקודת האמת. מה עשה הקב"ה? השליך אמת ארצה. רצה לומר שמסר האמת לשרי התורה והחכמה למטה בארץ, וכפי שיסכימו הם כן יקום, שנאמר: "אמת מארץ תצמח". ומשנתן הקב"ה התורה לישראל צווה בעצמו שאם ייוולד איזה ספק בתורה, יקום פסק הלכה שבין החכמים החולקים דוקא כפי שיבינו שרי התורה ולא זולתם. ואליהם הבטיחה התורה: "על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז, יא). על כן כשיצא הבת קול ואמר: הלכה כרבי אליעזר, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. רצה לומר שכבר יצא הפסק דין מיד הדיין, על כן אין אנו משגיחין בבת קול ולא בשום נברא בעולם במה שנוגע בעניני הדת, רק כפי הסכמת חכמי התורה למטה בארץ.

- (1) הסבר את ביאורו של הגר"א לנאמר במדרש "אמת אומר: אל יברא שכולו שקרים"
- (2) הסבר בלשונך את ביאור הגר"א לדברי המדרש שהקב"ה השליך את האמת לארץ.
- (3) הסבר בלשונך את ביאור הגר"א לתשובתו של רבי יהושע "לא בשמים היא".

(9 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. עיין בדברי הרב יעקב בצלאל ז'ולטי שלפניך וענה על השאלות שאחריהם

מעלת רבי אליעזר בן הורקנוס היתה, שהיה בור סיד שאינו מאבד טיפה... והיינו דרבי אליעזר לטעמיה שתורה שבעל פה היא לא לחדש דברים מדעתו, אלא עיקר תורה שבעל פה היא הקבלה מרבו, ולכן היה בור סיד שאינו מאבד טיפה מכל מה שקיבל מרבו.

לפי זה נוכל להבין את המחלוקת הידועה של רבי אליעזר וחכמי ישראל בתנור של עכנאי... ולכאורה יש לתמוה על רבי אליעזר הלא מצוות עשה היא "אחרי רבים להטות" כמו שכתב הרמב"ם (הל' סנהדרין ח, א), אם כן משום מה עמד רבי אליעזר על דעתו נגד דעת הרוב?

...לכן נראה דרבי אליעזר אמר מפי השמועה [המסורת], והם היו אומרים: כך נראה בעינינו. ואשר על כן עמד רבי אליעזר על דעתו נגד דעת הרוב. כיוון ששיטת רבי אליעזר בתורה שבעל פה היא לא לחדש דברים מדעתו, אלא הכל מפי הקבלה מה ששמע מרבו ["מעשה ברבי אליעזר ... אמר להם: ... ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי מעולם" (סוכה כח ע"א)], ואם כן המצווה של אחרי רבים להטות נאמרה רק באופן שהמחלוקת היא בתורה שבעל פה, כלומר שהרבים אומרים שכך היתה הקבלה והיחיד אומר שכך היתה הקבלה, בזה נאמרה המצווה אחרי רבים להטות. אבל אם הרבים אומרים דברים שחידשו מדעתם, שאין על זה חלות דין תורה שבעל פה, והיחיד אומר מפי הקבלה שהרי זה תורה שבעל פה, באופן זה לא שייך לומר אחרי רבים להטות, שהרי דעת הרוב אין זה בכלל תורה שבעל פה. אולם רבי יהושע שעמד על רגליו ואמר שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטות, ... כלומר שתורה שבעל פה היא גם מה שמחדשים מדעתם לפי הכללים של י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, או לפי הסברא שגם זוהי תורה, לכן אמר שכבר כתבת בתורה אחרי רבים להטות.

(הרב יעקב בצלאל ז'ולטי, משנת יעבץ - חושן משפט, הקדמה)

(1) הסבר את קושייתו של הרב ז'ולטי על רבי אליעזר?

(2) על פי הרב ז'ולטי, הסבר את המחלוקת בין רבי אליעזר לרבי יהושע בנוגע לתורה שבעל פה.

(3) על פי הסברו של הרב ז'ולטי למחלוקת בין ר' אליעזר לר' יהושע, הסבר את תירוצו לקושיה לעיל בסעיף (1).

(8 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל

אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך